

KÄRNKRAFTSOPINIONENS IDEOLOGISKA FÖRANKRING

SÖREN HOLMBERG OCH BJÖRN RÖNNERSTRAND

Sammanfattning

När kärnkraften i mitten av 1970-talet blev en politiserad fråga i Sverige var människors åsikter inte färgade av den dominerade vänster-högerdimensionen. Personer ideologiskt till vänster eller till höger var i allt väsentligt lika mycket för eller emot en satsning på kärnkraft. Idag har kärnkraftsfrågan en tydlig vänster-högerprägling i folkopinionen. I detta kapitel undersöker vi kopplingen mellan åsikter om kärnkraften och människors ideologiska positioner på vänster-högerdimensionen respektive miljödimensionen. Därtill undersöker vi betydelsen av en ny framväxande konfliktlinje som vi döper till nationalismdimensionen. I likhet med tidigare forskning finner vi att personer till vänster och med en grön ideologisk orientering är mer skeptiska till kärnkraften, och att personer till höger och icke-gröna är mer positiva. Nyheten i kapitlet är att vi finner stöd för en koppling mellan inställning till kärnkraft och den ideologiska dimensionen nationalism.

När kärnkraften i mitten av 1970-talet blev en politiserad fråga i Sverige var människors åsikter inte färgade av den dominerade vänster-högerdimensionen. Personer ideologiskt till vänster eller till höger var i allt väsentligt lika mycket för eller emot en satsning på kärnkraft. En viss koppling till en framväxande miljödimension fanns dock. Miljöengagerade personer var mer negativa till kärnkraft än personer med ett svalare intresse för en grön miljö (Holmberg m.fl., 1977; Vedung, 1979; Korpi, 1980).

Idag har kärnkraftsfrågan sedan många år fått en tydlig vänster-högerprägling i folkopinionen. Vänsteråsikter har ett tydligt samband med en negativ attityd till kärnkraft medan högeråsikter är kopplade till en positiv inställning till kärnkraft. När det gäller miljöfrågorna kvarstår det gamla sambandet från 1970-talet (Holmberg, 2009). Gröna åsikter tenderar att omfatta en kritisk syn på kärnkraft samtidigt som mer gråa inställningar har en koppling till positiva uppfattningar när det gäller kärnkraft. Ett exempel på det är att personer som är intresserade av miljö är mer kritiska till kärnkraft jämfört med dem som inte är intresserad av miljö (Axelsson & Holmberg, 2024).

Huvudfrågeställningen i detta kapitel gäller hur dessa samband kan förstås och hur de manifesteras i mer detalj i dagens svenska politiska klimat. Vårt fokus gäller

alltså kopplingen i folkopinionen mellan åsikter om kärnkraften och människors ideologiska positioner på vänster-högerdimensionen respektive miljödimensionen. Därtill kommer vi också undersöka kärnkraftsopinionens samband med en ny framväxande konfliktlinje som vi döper till nationalismdimensionen. Den har Sverigedemokraterna som definierande portal på nationalistsidan. Analysen blir de ideologiska dimensionernas kamp. Hur står sig subjektiv vänster-högerposition mot den gröna dimensionen och nationalism-dimensionen när det gäller att förklara människors inställning till kärnkraft?

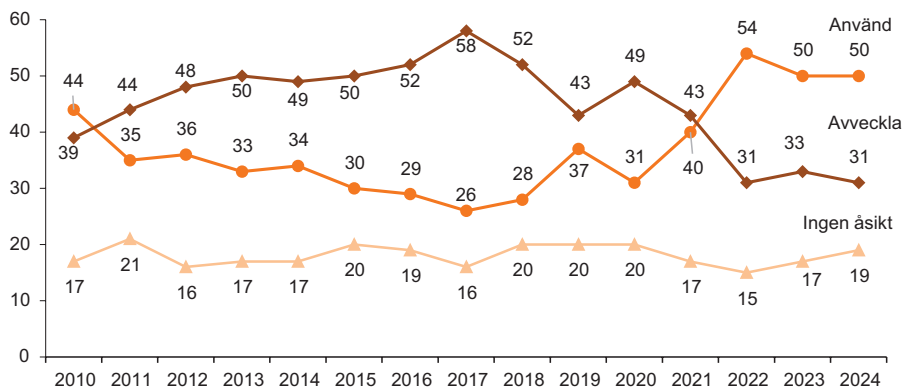
Dock, vi börjar med att studera hur kärnkraftsopinionen förändrats efter valet 2022, då stödet för en satsning på kärnkraften nådde rekordnivåer. Vi såg en viss rekyl i kärnkraftsnegativ riktning i SOM-institutets mätningar 2023 (Holmberg, 2024). Frågan är om den utvecklingen har fortsatt 2024?

Fortsatt klar opinionsövertikt för kärnkraftsanhängarna

Nej, den svaga minskningen av opinionsstödet för kärnkraften fortsatte *inte* under 2024. Den nedåtgående rekyl begränsades till år 2023. Kärnkraftsförespråkarnas stora försprång erövrat under valåret 2022 förblev intakt under 2024. Dock i media fortsatte kärnkraften att ta mindre utrymme. I kommunikationsföretaget Retrievers (2025) undersökningar förekom ordet kärnkraft med olika varianter och sammanskrivningar ”endast” 22 334 gånger år 2024 jämfört med 40 753 gånger 2023 och hela 59 544 gånger valåret 2022.

Resultaten för SOM-institutets mätningar av kärnkraftsopinionen redovisas i figur 1. År 2024 var andelen personer som vill använda kärnkraften klart större än dem som vill avveckla – 50 procent jämfört med 31 procent. Andelen utan åsikt som var rekordlåg valåret 2022 (15 procent) har ökat något till 19 procent när kärnkraften omtalas och debatteras mindre efter valet.¹ Jämfört med valåret minskade stödet för kärnkraften något lite från 54 procent 2022 till 50 procent 2023, för att 2024 stabiliseras på 50 procent.

Figur 1 Avveckla eller använd kärnkraften på lång sikt? Opinionsutvecklingen, 2010–2024 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Vilken är din åsikt om kärnkraftens långsiktiga användning som energikälla i Sverige?* följt av svarsalternativen i not 1. De svarande ombads att endast välja ett alternativ. Mellan 2010–2019 användes samma fråga men med något andra svarsalternativ: *Avveckla kärnkraften snarast, Avveckla kärnkraften, men utnyttja de 10 kärnkraftsreaktorer vi har tills de tjänat ut, använd kärnkraften och ersätt de nuvarande reaktorerna med som mest 10 nya reaktorer och Använd kärnkraften och bygg fler reaktorer än nuvarande 10 i framtiden.* Samtliga som fått frågan ingår i procentbasen. Antalet svarspersoner varierar mellan 1 524–1 871 för de olika undersökningsåren.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2010–2024.

Den svaga nedgången i opinionsstödet för kärnkraften efter rekordnivån vååret 2022 – och stabiliteten i stödet 2023–2024 – kan även noteras i tre andra enkätfrågor om kärnkraft i SOM-institutets undersökningar.² De gäller om Sverige i framtiden skall satsa mer eller mindre på kärnkraft, om svenskar mer allmänt är positiva eller negativa till kärnkraft respektive om Sverige på lång sikt bör avveckla kärnkraften. Resultaten för samtliga dessa frågor visar på mycket små, icke statistiskt säkra, förändringar mellan 2023 och 2024. Stabilitet och en klar övervikt för kärnkraftsanshängarna råder, precis som visades när det gäller resultaten som redovisas i figur 1.³

Kärnkraftens opinionsstöd i olika sociala och politiska grupper

Opinionen har överlag blivit klart mer positiv till kärnkraften med start vååret 2022, men tidigare etablerade skillnader mellan olika sociala och politiska grupper kvarstår. Om än i de flesta fall på en högre stödnivå för kärnkraften (se tabell 1). Demografiskt och socialt är män och högre tjänstemän mest positiva till kärnkraften. Minst positiva är kvinnor, unga under 30 år och storstadsbor. Skillnaden mellan kvinnor och män är mest tydlig. I SOM-undersökningen 2024 är hela 67

procent av männen och endast 38 procent av kvinnorna för att använda kärnkraften långsiktigt. En differens på 29 procentenheter. En skillnad som är bland de största för någon sakfråga i Sverige.

Skillnaderna beroende på utbildning är små. Men kärnkraften är mer populär bland personer i högre tjänstemannahem och förtagarhem och något mindre populär bland personer som bor i storstäder.

Dock, skillnaden i åsikter om kärnkraften mellan olika politiska grupper är oftast klart större än åsiktsdifferenserna mellan olika demografiska och sociala grupper. Så har det alltid varit ända sedan kärnkraften politiserades i mitten av 1970-talet. Kampen om kärnkraftens vara eller icke-vara är i huvudsak en politisk-ideologisk strid, inte en motsättning mellan olika socioekonomiska grupper (Holmberg & Asp, 1984).

Partitillhörighet har ända sedan 1970-talet och folkomröstningen 1980 varit en central faktor som bidragit till att forma svensk folkets ställningstagande i kärnkraftsfrågan (Holmberg & Asp, 1984). I SOM-undersökningen 2024 ville 78 respektive 75 procent bland Sverigedemokraternas och Moderaternas anhängare använda kärnkraften långsiktigt. Motsvarande resultat för sympatisörer med Vänsterpartiet och Miljöpartiet var i båda fallen endast 19 procent. En differens på över 50 procentenheter. Kärnkraftsopinionen är således fortsatt 2024 mycket tydligt strukturerad av väljarnas partisympati.

Därtill kan tydliga åsiktsskillnader noteras mellan personer som stödjer något oppositionsparti eller något av de regerande Tidöpartierna. Bland oppositionspartiernas sympatisörer är det i samtliga fall endast minoriteter som vill använda kärnkraften på lång sikt – bland vänsterpartister 19 procent, bland socialdemokrater 40 procent, bland miljöpartister 19 procent och bland centerpartister 44 procent. Motsvarande resultat för Tidöpartiernas anhängare är mycket annorlunda. Bland dem är det genomgående tydliga majoriteter som vill använda kärnkraften framöver – bland liberaler 63 procent, bland kristdemokrater 67 procent, bland moderater 75 procent och bland sverigedemokrater 78 procent. Ett mycket polariserat opinionsläge. Femtio år sedan kärnkraften blev en stridsfråga i Sverige, är den fortfarande en stridsfråga. En av Sveriges mest långvariga konfliktfrågor, och en av de hetaste.

Tabell 1 Andel som är för att kärnkraften används efter social och politisk grupptillhörighet, 2010–2024 (procent)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Samtliga	44	35	36	33	34	30	29	26	28	37	31	40	54	50	50
Man	57	49	47	47	47	44	40	36	40	54	44	55	67	66	67
Kvinna	31	23	25	19	22	18	19	14	16	20	20	26	42	37	38
16–29 år	30	21	25	23	28	21	24	23	21	35	27	37	45	39	38
30–49 år	41	36	34	35	34	28	31	23	27	36	34	41	51	54	50
50–64 år	40	38	40	34	33	30	29	29	30	38	34	41	59	55	57
65+ år	49	40	40	34	36	33	30	24	30	37	29	40	56	49	50
Lägutbildade	40	30	36	31	30	28	28	26	21	39	26	42	48	48	47
Medellåg	45	32	35	38	39	32	30	29	29	39	32	40	63	52	58
Medelhög	44	40	37	32	36	27	29	23	32	36	36	41	57	55	55
Högutbildade	47	40	37	32	31	28	30	23	28	35	33	43	49	51	48
Arbetarhem	35	31	30	29	28	25	26	23	24	32	28	39	53	49	48
Tjänstemanna- hem	55	41	40	35	36	32	32	26	29	39	35	40	53	52	52
Högre tjänste- mannahem	56	55	57	49	46	39	40	30	41	41	43	53	69	59	65
Jordbrukarhem	43	25	26	25	35	21	13	19	19	36	23	38	57	49	52
Företagarhem	50	38	52	36	46	38	34	37	39	54	40	52	64	63	57
Landsbygd	40	32	35	32	32	30	20	29	22	40	32	43	60	56	55
Tätort	42	32	39	38	34	31	26	22	27	35	33	45	62	54	52
Stad	47	38	38	33	35	30	32	28	31	37	32	42	55	51	54
Storstad	43	36	32	31	35	26	32	18	27	35	32	34	43	47	44
Klart till vänster	22	22	18	20	11	9	13	15	10	19	12	16	25	27	18
Något till vänster	27	26	28	23	25	17	16	14	17	23	23	25	39	35	41
Varken vänster/ höger	38	29	27	27	31	23	26	20	24	29	22	35	47	44	42
Något till höger	58	43	52	45	47	43	39	33	39	47	45	58	72	74	72
Klart till höger	70	60	67	58	56	56	60	54	53	65	62	74	88	83	82
V	14	21	13	12	16	15	15	12	8	17	10	17	22	23	19
S	33	29	27	25	26	16	20	17	18	25	20	26	41	38	40
MP	13	10	18	11	8	8	2	13	7	14	18	11	12	17	19
C	38	25	27	17	32	27	24	23	17	27	23	34	43	42	44
FP/L	62	53	43	38	49	45	50	33	33	32	42	61	70	68	63
KD	51	39	34	40	42	46	20	23	31	56	49	67	71	62	67
M	63	51	58	53	53	39	43	35	49	55	45	62	80	75	75
SD	63	54	50	49	49	53	48	50	50	55	55	66	81	79	78
FI	-	-	-	-	-	12	0	5	11	-	-	-	-	-	-
Inget parti	24	21	16	20	24	25	19	19	20	28	23	25	43	43	38

Kommentar: Frågeformuleringen redovisas i not 1. Frågan om ideologisk position löd *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* Samtliga som deltagit i den nationella SOM-undersökningen ingår i procentbasen. Antalet svarspersoner har varierat mellan 1 500–1 900 respektive undersökningsår.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2010–2024.

Tre ideologiska dimensioner

Låt oss nu rikta blicken mot kärnkraftens ideologiska dimensioner. Det handlar inte bara om vänster-höger, men låt oss börja där.⁴ Resultaten i tabell 1 visar på en tydlig åsiktsskillnad mellan personer klart till vänster respektive klart till höger när det gäller om kärnkraften skall användas eller inte långsiktigt – 18 procent mot 82 procent, en differens på hela 64 procentenheter. Detta samband är starkt och signifikant.⁵ Skillnaderna är inte bara stora, de står igenom oavsett hur vi mäter inställningen till kärnkraft. Andelen som är positiva till kärnkraft är 83 procent bland personer klart till höger. Motsvarande andel är endast 17 procent bland personer klart till vänster.⁶

Vid sidan av vänster-höger är en grön ideologisk dimension kopplad till synen på kärnkraft. Den har varit framträdande genom den svenska kärnkraftens politiska historia och framträder även i data från 2024 – låt vara att vår indikator för att mäta den gröna dimensionen är något trubbig. Personer som är intresserade av miljön är mer negativa till kärnkraften. Bland personer som är mycket eller ganska intresserade av miljön är andelen *positiva* till kärnkraft 37 respektive 48 procent. Motsvarande andel är 56 respektive 52 procent bland personer som inte är särskilt eller inte alls intresserade. Mönstret syns också på frågan om kärnkraftens långsiktiga användning. Bland dem med ett mycket stort miljöintresse är det 55 procent som vill avveckla kärnkraften. Bland dem som inte hyser något intresse för miljön är denna andel endast 11 procent. Det finns en tydlig och signifikant koppling mellan intresse för miljön och inställning till kärnkraft⁷

Låt oss nu undersöka en mindre utforskad faktor: nationalistiska och invandringskritiska attityder. Vi väljer att använda nationalistdimensionen framför GAL-TAN (Grön, Alternativ, Libertär och Traditionell, Auktoritär och Nationalistisk) eftersom vi tror att det centrala i GAL-TAN dimensionen är nationalismen, inte de andra ingredienserna som brukar ingå i där. Även för denna ideologiska dimension finns en tydlig koppling till synen på kärnkraft. De som är mest kritiska till flyktingmottagning är också mest positiva till kärnkraft. Hela 67 procent av de mest flyktingkritiska är positiva till kärnkraft, vilket kan jämföras med 26 procent bland de mest flyktingpositiva.

För att göra analysen mer robust har vi konstruerat ett index med tre frågor som kretsar kring nationalism och invandring⁸, som utöver inställning till flyktingar också handlar om synen på ett mångkulturellt samhälle, och drivkraften för återvandring. Detta index är starkt kopplat till inställningen till kärnkraft generellt⁹ och till stödet för att använda kärnkraften.¹⁰ Ju mer nationalistiska och invandringskritiska värderingar, desto mer positiv tenderar man vara till kärnkraft.¹¹

Analysen hittills visar alltså att det finns en koppling mellan de tre ideologiska dimensionerna och inställning till kärnkraft var för sig. Nästa steg innebär att utsätta detta samband för ett hårdare test. Som beroende variabel använder vi oss av frågan om inställning till kärnkraft, som har fem svarsalternativ: mycket positiv,

ganska positiv, varken positiv eller negativ, ganska negativ och mycket negativ. Frågan är om sambandet mellan de ideologiska dimensionerna och inställning till kärnkraft återfinns under kontroll för varandra och för demografiska faktorer (kön, ålder och utbildning)? Det blir ett mer robust test eftersom det visar om dimensionerna har en självständig ”effekt” på inställning till kärnkraft, som inte beror på samvariationen mellan dimensionerna.

Vi låter spänningen vara kortvarig. Svaret är att alla dimensionerna är självständigt kopplade till inställning till kärnkraft (tabell 2). Men låt oss gå igenom resultaten från regressionsmodellerna steg för steg och för varje dimension var för sig. Subjektiv position på vänster-höger-skalan har en signifikant och stark koppling till inställning till kärnkraft, även under kontroll för de två andra ideologiska dimensionerna, och för kön, ålder och utbildning. Regressionskoefficienten i modell 1 är 1,970. Den visar att skillnaden mellan dem klart till vänster och klart till höger i inställning till kärnkraft är nästan två skalsteg på den femgradiga svarskalet, även under kontroll för kön, ålder och utbildning. Ju mer vänster desto mer negativ till kärnkraft.

De tre oberoende variablerna (dimensionerna) är standardiserade så de löper från 0–1. Det betyder att vi kan jämföra regressionskoefficienterna, och därmed få en uppfattning om vilka samband som är starkast. Regressionskoefficienten för nationalism-dimensionen är 2,123. Det visar att denna dimension – under kontroll för kön, ålder och utbildning – är lika starkt kopplad till inställning till kärnkraft som vänster-höger-dimensionen, om än inte till och med något starkare. T-värdet är dock högre än motsvarande värde för vänster-högerdimensionen, vilket indikerar en större osäkerhet i skattningen. Men generellt gäller, ju starkare nationalistiska åsikter, desto starkare stöd för kärnkraften.

Den tredje oberoende variabeln är miljöintresse. Den mäter den gröna dimensionen. Regressionskoefficienten (-1,144) visar att skillnaden mellan dem som är mycket intresserade och inte alls intresserade av miljön i inställning till kärnkraft är ungefär ett skalsteg, under kontroll för kön, ålder och utbildning. Ju större intresse för miljön, desto mer negativ till kärnkraft.

Nu riktar vi blickarna mot modell 4. Den innehåller alla tre dimensionerna, samt kontrollvariablerna kön, ålder och utbildning. Den visar att samtliga tre dimensioner har förklaringskraft när det gäller inställningen till kärnkraft, även med hänsyn taget till varandra och till kontrollvariablerna. Starkast samband har vänster-höger-dimensionen. Den förklarar ungefär lika mycket som nationalism-dimensionen och den gröna dimensionen tillsammans. Vidare kan vi konstatera att R^2 -värdet är relativt högt (0,3166). De variabler som ingår i modell fyra förklarar tillsammans nästan en tredjedel av inställningen till kärnkraft.

Tabell 2 *Inställning till kärnkraft efter tre ideologiska dimensioner, 2024 (regressionskoefficienter och standardfel)*

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
Vänster-höger	1.970*** (0.0932)	-	-	1.449*** (0.117)
Nationalist-index	-	2.123*** (0.125)	-	0.976*** (0.147)
Miljöintresse	-	-	-1.144*** (0.125)	-0.460*** (0.120)
Konstant	4.120*** (0.160)	2.305*** (0.171)	3.917*** (0.187)	3.770*** (0.202)
N	1 584	1 540	1 613	1 511
R ²	0,2850	0,2291	0,1274	0,3166

Kommentar: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$, standardfel inom parentes. Under kontroll för kön, ålder och utbildning. Lydelsen av frågan om ideologisk position framgår av kommentaren till Tabell 1. För måttet på Nationalist-index se not 8. För att mäta intresse för miljön användes frågan *Hur intresserad är du i allmänhet av miljöfrågor?*

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024.

Kraftmätningarna försätter

Målet för Tidöregeringen är ett ”första spadtag” för ny kärnkraft under innevarande mandatperiod. Men tiden börjar bli knapp. Strålsäkerhetsmyndigheten och statliga energiföretaget Vattenfall är exempel på aktörer som är skeptiska till att tidsplanen kommer att hålla¹².

Flera politiska knäckfrågor återstår att lösa. I december 2024 presenterade regeringen sin plan för finansiering av ny kärnkraft. De har fått utstå kritik från skilda politiska läger. Kritiken från ”gröna” grupper – från till exempel Naturskyddsföreningen¹³ – förvånar inte. Det är ett uttryck för en av de ideologiska dimensioner som präglat de politiska kraftmätningarna om kärnkraften under lång tid. Men kritiken mot regeringens finansieringsplan kommer också från företrädare för näringslivet, bland annat tankesmedjan Timbro. Felet med regeringens plan är inte kärnkraften i sig. Det är de enorma statliga subventionerna, som enligt regeringens egna beräkningar kommer uppgå till 200 miljarder.¹⁴

Kritiken från Timbro-håll sätter fingret på en kärnkraftpolitisk paradox. Å ena sidan är stödet för satsningar på kärnkraften sedan länge förknippat med ideologisk position till höger. Å andra sidan framstår vägen till utbyggd kärnkraft vara kantad av statliga subventioner och garantier, vilket inte rimmar särskilt väl med traditionell högerideologi.

Paradoxen är ett av skälen till vårt intresse för kärnkraftens ideologiska dimensioner. Om nu traditionell ekonomisk höger framstår som svärförenlig med den omfattande statliga intervenering som kärnkraften verkar kräva, är då kärnkraftstödet till höger ett uttryck för en annan ideologisk position än traditionell ekonomisk höger?

Vår studie visar att svenskarnas inställning till kärnkraft är kopplat till tre ideologiska dimensioner. Betydelsen av vänster-högerideologi och den gröna ideologiska dimensionen är väl belagd i tidigare forskning, och vår studie är inget undantag. Ett nytt fynd är dock den självständiga ”effekt” vi finner av vad vi kallar den nationalistiska dimensionen. Personer som är mot invandring och mångkultur är mer positiva till kärnkraft, även med hänsyn taget till ideologisk vänster-högerposition, grön ideologi och demografiska faktorer.

Vår studie är inte designad för att ta reda på *varför* nationalism är kopplat till en mer positiv hållning till kärnkraft. Vi får lämna till framtida forskning att närmare studera detta samband. Men kanske går det att förstå kopplingen vi ser som ett uttryck för ekonomisk nationalism. Kärnkraften ses som ett sätt att gynna den inhemska ekonomin och industrin, och detta behov legitimerar omfattade statlig inblandning i marknaden. I Frankrike har kärnkraften lyfts fram som en stöttepelare i landets energisuveränitet. Detta sätt att se på kärnkraft innebär en länk till nationalism.

Den multidimensionella kärnkraftspolitiska spelplanen gör kampen om kärnkraften politiskt komplicerad. Opinionen kring kärnkraften är just nu stabil i Sverige. Det låter mindre dramatiskt än vad det är. De ideologiska och politiska skillnaderna är djupa kring hur samhället skall lösa en av våra största framtidsfrågor. Hur ideologi och politik kommer att forma den svenska framtida energipolitiken vet ingen, men av allt att döma kommer kraftmätningarna att bestå. Det kommer även SOM-institutets mätningar av svenska folkets inställning till energikällor att göra.

Noter

¹ Resultaten i fullständig form för åren 2010–2023 återfinns i Holmberg 2024. De fullständiga resultaten för mätningen 2024 blev följande: Avveckla kärnkraften snarast 6 procent, Avveckla kärnkraften, men utnyttja de kärnkraftsreaktorer vi har tills de tjänat ut 25 procent, Använd kärnkraften och ersätt de nuvarande reaktorerna med som mest lika många nya som idag 22 procent, Använd kärnkraften och bygg fler reaktorer än de nuvarande i framtiden 28 procent, Ingen uppfattning/ej svar 19 procent; Antal svarspersoner 1 843.

² I SOM-undersökningen 2024 ställdes ytterligare två frågor kring kärnkraften. En som gällde små modulära reaktorer (SMR) och en om uranbrytning. Enkätfrågan om SMR ställdes även 2023. Resultaten 2023/2024 på frågan *Vilken är Din åsikt till satsningar på att bygga så kallade små modulära kärnkraftsreaktorer?* blev följande: *Mycket positiv* 18/13 procent, *Ganska positiv* 19/18, *Varken posi-*

tiv eller negativ 15/19, *Ganska negativ* 8/9, *Mycket negativ* 12/11 samt *Ingen uppfattning/lej svar* 28/30 procent. Utfallet visar på en övervikt för en positiv inställning till en SMR-satsning, men ett något minskande stöd – från 37 till 31 procent. Andelen utan bestämd uppfattning är hög och stigande (43/49 procent). Frågan om uranbrytning ställdes för första gången 2024 och var formulerad som en bra-dåligt/förslagsfråga där förslaget var *Tillåta uranbrytning i Sverige: Mycket bra* 7 procent, *Ganska bra* 14, *Varken bra eller dåligt* 40, *Ganska dåligt* 16, *Mycket dåligt* 16 och *Ej svar* 7 procent. Resultatet indikerar en övervikt mot uranbrytning i Sverige (32 mot 21 procent), och en stor andel utan bestämd åsikt (47 procent).

- 3 Andel svarande med en positiv stödjande åsikt för kärnkraft var följande för de tre enkätfrågorna 2023/2024: Andel mycket/ganska positiv 48/47, Andel använda kärnkraft långsiktigt 46/46, Andel satsa mer/satsa ungefär som idag 58/52. Resultatet (52 procent) i den sistnämnda frågan kan vara något för lågt 2024 på grund av en kontexteffekt förorsakad av en placeringsförändring av enkätfrågan i SOM-undersökningen 2024. Fullständiga frågeformuleringar och resultat återfinns i Axelsson m.fl. 2024.
- 4 För att mäta vänster-högerposition använder vi oss av en subjektiv skattning, där respondenterna själva får placera sig på en skala med svarsalternativen klart till vänster, något till vänster, varken till vänster eller till höger, något till höger eller klart till höger. Analyser gjorda med data från den svenska valundersökningen 2022 (Oscarsson m.fl., 2024) visar att subjektiv vänster-högerposition är starkast kopplat till frågor som rör klassiska ekonomiska vänster-högerfrågor. Det finns till exempel ett starkt positivt samband mellan ideologisk högerposition och viljan att *Satsa på ett samhälle med mer privat företagsamhet och marknads-ekonomi* (Pearson's korrelation = 0,60) och en koppling mellan inställning till mångkultur och viljan att slå vakt om svenska värden (Pearson's korrelation = 0,50). Stort tack till Richard Karlsson för hjälp med datakörningar!
- 5 Spearmans rho = 0,4727, sig <0,001.
- 6 Spearmans rho = -0,4875, sig <0,001.
- 7 Spearmans rho = -0,2208, sig <0,001.
- 8 Detta additiva index (0–1) består av utfallet av tre frågor (Alpha-värde = 0,72): 'Ta emot färre flyktingar i Sverige', 'Satsa på ett mångkulturellt samhälle' och 'Öka incitamenten för återvandring'.
- 9 Spearmans rho = 0,4244, sig <0,001.
- 10 Spearmans rho = 0,4397, sig <0,001.
- 11 Data från Valundersökningen 2022 ger stöd för att vi genom vårt index fångar en distinkt nationalistdimension. Vi finner till exempel en stark positivt samband mellan stöd för det mångkulturella samhället och viljan att *Satsa på ett*

sambälle med mer internationell inriktning och mindre av gränser mellan folk och länder (Pearson's korrelation = 0,67, respektive Svenska värden = 0,XX).

¹² SVT Nyheter 2025-02-20 och Aftonbladet 2024-12-23.

¹³ TV4-Nyheter 2024-03-12.

¹⁴ SvD 2024-12-03.

Referenser

- Aftonbladet. (2024, 23 december) Vattenfalls kärnkraftsplan: Byggstart 2028. *Aftonbladet*. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/MnpJzK/vattenfalls-plan-for-ny-karnkraft-byggstart-2028>
- Axelsson, S., Axelsson, C., & Holmberg, S. (2024). *Public Attitudes to Nuclear Power in Sweden 2023*. MEK Rapport 2024:5. Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.
- Axelsson, S., & Holmberg, S. (2024). *Svenska folkets åsikter om olika energikällor 1999–2023*. MEK Rapport 2024:2. Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, S. (2009). Rekordstort stöd för att använda kärnkraften. I S. Holmberg & L. Weibull (Red.), *Svensk höst*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, S. (2024). Opinionsstödet för kärnkraften något försvagat. I U. Andersson, B. Rönnerstrand, & A. Carlander (Red.), *Inferno*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, S., Westerståhl, J., & Branzén, K. (1977). *Väljarna och kärnkraften*. Publica.
- Holmberg, S., & Asp, K. (1984). *Kampen om kärnkraften*. Publica.
- Oscarsson, H., Bäckstedt, F., Cederholm Lager, A., Karlsson, R., & Sölevik, M. (2024). *Väljarna och valet 2022* (Göteborg Studies in Politics nr. 186). Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.
- Korpi, W. (1980). Kärnkraften och politikens dimensioner. *Sociologisk forskning*, 3–4.
- Retriever. (2025). Mediarkivet. Stockholm. <https://www.retrievergroup.com/sv/>
- Svenska Dagbladet. (2024, 3 december). Stoppa miljardsubventioner till kärnkraft. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/0VbV4M/stoppa-miljardsubventioner-till-karnkraft-skriver-debattorer>
- SVT Nyheter. (2025, 20 februari). Strålsäkerhetsmyndigheten: Regeringens tidsplan för ny kärnkraft håller inte. *SVT Nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringens-tidsplan-for-ny-karnkraft-haller-inte>
- TV4 Nyheter. (2024, 12 mars). Rasar mot regeringen: "Ökar utsläppen med 200 miljoner ton". *TV4 Nyheter*. <https://www.tv4.se/artikel/5bBtcqcJCHyBE9AZSfS21g/rasar-mot-regeringen-oekar-utslaepen-med-200-miljoner-ton>
- Vedung, E. (1979). Kärnkraften ger ny blockbildning i politiken. *Tvårsnitt*, 1.

